

שמוליק משחרר עיט
ערבות לטבע.
צילום: מוטי שפי

כך ניצל עיט הערבות

חיילי סיור של משמר הגבול, שנערך באזור מכשול קו התפר בביתוניה (ליד רמאללה), הבחינו בעוף דורס גדול שרגלו לכודה במלכודת רגל. החיילים הבחינו בדורס הגדול מנסה לעוף, ללא הצלחה כמובן, ומיהרו לשחרר אותו מהמלכודת וליצור קשר עם מוטי שפי, פקח רשות הטבע והגנים באזור השומרון. "קיבלתי דיווח על 'נשר' ששוחרר ממלכודת, והנחיתי את החיילים להעביר אותו למקום סגור ובטוח, ובמקביל מיהרתי לבסיסם", אומר שפי. "לצער, זו לא הפעם הראשונה שאני נתקל בפגיעה בחיות הבר, אבל בכל שנותי כשומר טבע אני לא זוכר שאי פעם נתקלתי במקרה שבו דורס נלכד במלכודת רגל, המיועדת ללכידת יונקים. אנו מודים מאוד לחיילים, שהיו מודעים ולא היססו לרגע, כשאספו את העיט הפצוע ויצרו אתי קשר. אין לי ספק שלולא היו עושים כך היה העיט נלקח ואף נמכר לכל המרבה במחיר, ובוודאי שלא מטופל ולא מושב לטבע". העיט, שהתברר כעיט ערבות, הועבר מיד לבית החולים לחיות בר של רשות הטבע והגנים והספארי ברמת גן, שם כבר חיכה לו וטרינר הספארי, ד"ר יגאל הורביץ. בבדיקה שנערכה לעיט התברר כי מזלו המשיך לשחק לו - אף שהמלכודת מסוגלת לרסק עצמות, העיט יצא ממנה בדרך פלא כשהוא סובל מפציעות שטחיות בלבד. הוא טופל, ולאחר שיקום קצר שנמשך כמה ימים הושב לטבע ולמסלול הנדידה שלו. אזרחים שנתקלים בחיית בר פצועה או בפגיעה בטבע מזמנים לדווח לטל' *6911 - מוקד הסביבה.

רעידת אדמה במוזיאון חצור

רק כשבועיים לאחר רעידת האדמה, שמוקדה היה בדרום לבנון, גילו אנשי רשות הטבע והגנים כי עשרות ממצאים ארכיאולוגיים שהוצגו במוזיאון חצור נפגעו ברעידת האדמה. נזק כבד נגרם גם ללוחות התצוגה השונים, שהיו עשויים מזכוכית. אחד מהלוחות שנשברו הציג פסוק מספר מלכים ב', ובו מסופר על חורבנה של חצור. לוח זה נסדק ונפלו ממנו שלושה שברי זכוכית קטנים, ואז, באופן סמלי, הופיעה המילה "חצור" לבדה על אחד השברים. לאחר שנבחן הנזק למבנה ולמוצגים החלה העבודה לשיקום המוזיאון והממצאים. מוזיאון חצור, שנמצא בכניסה לקיבוץ איילת השחר, מאכלס בתוכו כ-760 ממצאים מהחפירות שבוצעו בשנות החמישים והשישים של המאה ה-20 בגן לאומי תל חצור על ידי פרופסור יגאל ידן מהאוניברסיטה העברית בירושלים. ביניהם ממצאים מתקופות הברונזה השונות, מהתקופה הישראלית ומהתקופה הפרסית, שזמנם מהאלף השלישי ועד האלף הראשון לפני הספירה. המבנה עצמו תוכנן על ידי האדריכל דוד רזניק ונתרם על ידי אילה ואברהם זקס. זה מספר שנים, בשל חוסר יכולת תקציבית להעסיק במקום צוות קבוע ובשל מיעוט מבקרים, נפתח המוזיאון לקבוצות בתיאום מראש בלבד. קבוצה שכזו ביקשה להגיע למוזיאון זמן מה לאחר רעידת האדמה, וכשהגיעו אנשי הגן הלאומי תל חצור למקום בטרם הסיוור, נתגלתה הפגיעה שגרמה רעידת האדמה. סך הכול נפגעו כ-80 ממצאים שונים. בין הממצאים שנפגעו: צלמית עשויה שנהב של האלה המצרית חתחור; וצלמית של פר עשויה ברונזה בת כ-3,300 שנים, שנפלה וארבע רגליה נשברו. 14 ממצאים נלקחו על ידי הארכיאולוג הראשי של רשות הטבע והגנים לטיפול במעבדות רשות העתיקות.

אורנה שובי הביתה!

לפני כחצי שנה נלכדה "אורנה", נקבת נשר שהגיעה לכלוב האקלום של הנשרים בשמורת טבע גמלא. בכלוב שוהים דרך קבע הנשרים הצעירים אשר חולצו מקניהם כגוזלים, לאחר שהוריהם נפגעו בעקבות אכילת בשר בקר שהורעל. אורנה, שקיבלה את שמה מאחר שנלכדה בבוקרו של יום העיון השנתי בקצרין לזכרה של אורנה אשד ז"ל, טובעה אחר כבוד ושוחררה חזרה לטבע. אלא שלא עברו כמה ימים, ופקחי רשות הטבע והגנים בשמורת טבע גמלא גילו כי אורנה שבה אל כלוב האקלום. בעקבות תצפיות אשר דיווחו על בעיה אפשרית בתעופה, נלקחה אורנה לבדיקה בבית החולים לחיות בר של רשות הטבע והגנים והספארי ברמת גן. לאחר שעברה צילומי רנטגן התגלתה הבעיה: בגופה של אורנה נמצאו כדוריות ציד אשר הפריעו לה במהלך התעופה. אורנה נותחה ומגופה הוצאו הכדוריות. לאחר הניתוח עברה תקופת שיקום ארוכה, שבמהלכה הועברה חזרה לכלוב האקלום בשמורת טבע גמלא. באחד מימי שישי התכנסו פקחי השמורה על מנת לשחרר אותה חזרה לטבע, בשנית. הפעם מקווים אנשי השמורה כי אורנה לא תשוב, ותישאר עם חבריה במושבת הנשרים. "אנחנו מאמינים שהטיפול שלו זכתה אורנה העניק לה את היכולת להישאר הפעם בשמיים, שהם מקומה הטבעי", אומר אילן שטרן, מנהל שמורת טבע גמלא. "מושבת הנשרים של גמלא ספגה בשנים האחרונות מכות קשות בדמות הרעלות חוזרות ונשנות. הגענו למצב שבו אנחנו נלחמים על חייו של כל נשר באזור הצפון, ואני מקווה שנצליח לשמור על הנשרים, שמעטרים את שמי הארץ והצפון בפרט, גם עבור הדורות הבאים".

"ארצי" - הפנים החדשות של רשות הטבע והגנים

במסגרת עיתונאים מיוחדת שערכה רשות הטבע והגנים בתל אביב, חשף מנכ"ל רשות הטבע והגנים, אלי אמיתי, את "ארצי" - דמות היעל המצוירת, שנבחרה להוביל את תהליך המיתוג החדש של הרשות. כבר עתה יכולים המטיילים לפגוש בחבר החדש והחביב, הנמצא על גבי שלטי ההכוונה במבואותיהם של 12 מאתרי רשות הטבע והגנים. במהלך השנים האחרונות בוצעו על ידי רשות הטבע והגנים מחקרים וסקרים שהצביעו כי מרבית הציבור הישראלי רואה את הביקור בחיק הטבע כפעילות איכותית ורצויה. קהל היעד העיקרי של רשות הטבע והגנים הוא משפחות עם ילדים בני 5-12, ובמקרים רבים מאוד הילדים הם אלו שביקשו לצאת לחיק הטבע, והם שהשפיעו על אופי הביקור המשפחתי. לצורך כך הוחלט למתג את הרשות באמצעות פרזנטור שיבדל את רשות הטבע והגנים מארגונים אחרים, ובמקביל ידבר אל לבם של הילדים מתוך הבנה שאלו הם דור העתיד של שומרי הטבע בישראל.

בשיתוף עם משרד גיתם/BBDO נעשו במהלך השנתיים האחרונות מחקרים נוספים כדי להחליט מהו המיתוג הנכון ביותר לרשות הטבע והגנים. היה חשוב לבחור נציג מתוך עולם הערכים של הרשות, שייצג את מסריה נאמנה ו"ידבר" בשפה אינטליגנטית ובהירה. מתוך כמה אפשרויות שהוצגו נבחרה לבסוף דמות היעל "ארצי". עולם התוכן המתלווה ל"ארצי" - טיילו יותר, תדעו יותר" - נולד מתוך תוצאות נוספות של הסקרים, שהראו כי ההורים היוצאים עם ילדיהם לטיולים בחיק הטבע מבקשים ללמוד על אודות מסלולי הטיול והערכים הקשורים אליהם כדי שידעו לענות לשאלות לילדיהם.

מבצע למען הישרדות האירוס הנצרתי

האירוס הנצרתי הוא אחד מהמרשימים והיפים בפרחי ארצנו, אך הוא נמצא בבעיה קשה. מחקר שיזמה רשות הטבע והגנים ושבוצע בטכניון על ידי בסמת סגל, בהנחיית ד"ר יוחאי כרמל ובליווי של ביולוג מרחב גליל תחתון ברשות הטבע והגנים יפתח סיני, העלה כי בשמורת טבע האירוס הנצרתי (במזרח העיר נצרת) ישנה הצלחה נמוכה של רביית האירוסים: רק 12% מהפרחים מגיעים לשלב של עשיית הפירות. המחקר שהתבצע לימד גם על עלייה של עשרות אחוזים בהצלחת הרבייה בקרב צמחים שעברו הפריה ידנית והגיעו לחניטה ולליצור פרי, כמו גם גידול בכמות הזרעים בצמחים אלו. במסגרת תכנית ממשק זו נערכה פעילות להגברת הרבייה של האירוס הנצרתי בשמורת הטבע: סטודנטים מפרויקט "צדק חברתי כצדק סביבתי" ממכללת עמק יזרעאל הצטרפו לאנשי רשות הטבע והגנים, וביחד הוציאו אבקנים מאוכלוסייה חזקה של פרחי אירוס נצרתי. לאחר מכן נעשתה עבודת האבקה ידנית של מרב הפרחים בשמורת הטבע.

מאוחר יותר יצאו נציגי רשות הטבע והגנים, הביולוגים והסטודנטים לבית הספר "נטופה" בנצרת עילית, שם הצטרפו אליהם ילדי כיתה ו' לפעילות בנושא "הישרדות" - לא זו של דן מנו או נעם, אלא אי הישרדותם של בעלי חיים וצמחים, שמצאו בגליל את ביתם עד לפני 200 שנה - בעלי חיים כמו האריה, הנמר והדוב הסורי. לאחר ההדרכה התחלקו הילדים לקבוצות ויצאו יחד לסייע בהאבקת אוכלוסייה נוספת של אירוס נצרתי, מלווים בסטודנטים ובאנשי רשות הטבע והגנים שהוכשרו לביצוע הפריה הידנית. פרחים שעברו תהליך הפריה סומנו לצורכי מעקב וניטור של הפקח האזורי, שמצדו התחייב בפני הילדים לחזור וללמד אותם גם על הצלחת הפעילות ועל המשך הטיפול בשנים הבאות.

צ'ומפי - הצב הביוני הראשון

"צ'ומפי" - צב ים חום, נפלט לחוף הים מול קיבוץ שדות ים כשהוא פצוע ותשוש. כפי הנראה הגיע למצב זה לאחר שגרר עמו חוטי דיג על גפיו הקדמיים במשך כמה חודשים. כתוצאה מהסתבכות זו, בהגיעו לחוף חסר לו גפו השמאלי הקדמי אשר נקטע בים, וגפו הימני נותר תלוי "על כרעי תרנגולת" וסביבו היה כרוך חוט דיג שגרם לחתך, ובנוסף היה בו גם שבר ישן שלא התאחה. אמיר הורוביץ, אזרח שמצא את הצב, הזעיק למקום את אנשי מרכז ההצלה הארצי לצבי הים של רשות הטבע והגנים, ואלה אספו את הצב הפצוע. כדי להציל את הגף היה צורך בביצוע ניתוח למען שימור העצם - ניתוח שטרם בוצע כדוגמתו בארץ. הניתוח המורכב בוצע במרפאת "כל חיי" ברחובות על ידי ד"ר רותם יוסף - כירורג וטרינר, ד"ר צחי אייזנברג - רדיולוג מומחה, וד"ר אריאלה רוזנצוויג - אשר נלחמו מעל ארבע שעות להציל את האיבר הכרות בחציו, על ידי קיבוע העצם השבורה בעזרת פלטת מתכת וברגים, והכנסת שתל עצם שנלקח מהשריון למען עידוד האיחוי. בסופו של ניתוח ארוך ומעיף יכלו הרופאים לחייך - הניתוח הצליח והחולה חי.

לצ'ומפי ניתנה הזדמנות לשוב לטבע בזכות עזרתם של הוטרואריגים המתנדבים, ואנו מקווים שבאביב יוכל לחזור לים עם גף אחד "ביוני", מחוזק בפלטת מתכת. בינתיים, צ'ומפי וצבים רבים אחרים מטופלים ומשתקמים במרכז ההצלה, ונהנים מטיפול מסור של מתנדבים וממזון כמו דגים, שרימפסים, דיונונים ושאר פירות ים, עד שיחלימו ויחזרו אל הטבע.